Pelastusjohtaja Vesa Parkko
Kymenlaakson pelastuslaitos
10.2.2021

HE 241/2020 Kymenlaakson pelastuslaitoksen lausunto hyvinvointialueista sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Pelastustoimi on oma erillinen, sosiaali- ja terveystoimen kanssa rinnakkainen toimiala ja tämä tulee kirjata myös lakiin mm. valvontatoiminnan riippumattomuuden varmistamiseksi. Pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia, jolloin rahoituksessa alueiden erilaisuus tulisi huomioida riittävästi riskien näkökulmasta. Synergiasyistä uudistuksessa tulee varmistua siitä, että pelastuslaitos voi jatkossakin toimia kiireellisen ensihoito- ja ensivastepalvelun tuottajana. Sopimuspalokunnat ovat pelastuslaitosten merkittävä palvelujen tuottaja. Tämä edellyttää paloasemaverkoston säilyttämistä hallitusohjelman mukaisesti, joten esitetty paloasemien vuokramalli on kestämätön.

Esitetty hyvinvointialue toteutuessaan muuttaisi merkittävästi koko hallintojärjestelmää. Siltä osin, kun uudistuksessa tavoitellaan erityisesti Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun kokoamista suurempiin kokonaisuuksiin, ei tälle ole tarvetta Kymenlaaksossa. Maakunnallinen Kymenlaakson pelastuslaitos Kympe aloitti toimintansa 1.1.2004. Kymenlaakson sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä Kymsote aloitti toimintansa 1.1.2019, josta lähtien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät on jo hoidettu maakunnallisesti Kymenlaaksossa.

Kymenlaakson pelastuslaitoksella työskentelee noin 190 ammattilaista ja pelastustoimintaan osallistuu 850 sopimuspalokuntalaista. Pelastuslaitos vastaa pelastustoimesta alueellaan. Siihen kuuluvia tehtäviä ovat pelastustoiminta, valvonta, ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä sekä väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteissa hälytysjärjestelmineen. Lisäksi pelastuslaitos tuottaa ensivaste- ja ensihoitopalveluita. Esimerkiksi pelastustoimen valvontatehtävistä merkittävä osuus kohdistuu sosiaali-, terveyspalvelujen turvallisuuteen ja valvonnan riippumaton toteuttaminen edellyttää jatkossakin aidosti itsenäistä pelastuslaitosta.

Sopimuspalokuntien tuottama palvelu korostuu taajamissa ja harva-alueilla koko maassa. Sopimuspalokunnat mahdollistavat koko maan kattavan, joustavan valmiuden päivittäisissä onnettomuuksissa, suuronnettomuuksissa ja häiriötilanteissa. Pelastustehtävien lisäksi esimerkiksi palokuntien tuottama ensivastetoiminta on koko maan kattava palveluverkosto eri

pelastuslaitoksien alueilla. Ensivastetoiminnan avulla on merkittävästi parannettu hätätilannepotilaan kohtaamisviivettä.

Uudistukseen liittyvillä ohjausmekanismeilla halutaan kehittää pelastustoimea yhdenmukaisemmaksi sekä lisätä yhteisiä tietojärjestelmiä. Näitä uudistuksia on mahdollista toteuttaa myös nykyisellä pelastustoimen järjestämismallilla. Pelastuslaitosten perustama kumppanuusverkosto on pelastuslaitosten yhteenliittymä, johon kuuluvat Suomen kaikki 22 pelastuslaitosta. Yhteistyöllä Sisäministeriön ja pelastuslaitosten kumppanuusverkoston sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa kehitetään jo nykyisin pelastuslaitosten toimintaa niin, että palvelut kansalaisille ovat entistä laadukkaampia ja tehokkaampia sekä käytännöt yhdenmukaisempia. Verkostoyhteistyön avulla vähennetään pelastuslaitosten päällekkäistä työtä sekä lisätään vaikuttavuutta ja kehitetään tiedolla johtamista. Pelkästään uuden hallinnontason perustaminen ei paranna palvelua tai yhteistyötä.

Pelastustoimen järjestämislain ehdotetussa 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ehdotus on tarkoituksenmukainen mm. pelastustoiminnan kansallisen tilannekuvakeskuksen ja ympärivuorokautisten johtamisen tukipalveluiden keskittämisen osalta, jotta palvelu voidaan tuottaa kustannustehokasti ja laadukkaasti. Myös esimerkiksi tietojärjestelmien osalta uudistus on tarkoituksenmukainen.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lakiehdotuksen mukaan valtio rahoittaa pääosin sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen. Pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia, jolloin rahoituksessa alueiden erilaisuus tulisi huomioida riittävästi juuri riskien näkökulmasta.

Asukastiheyden laskentaperuste pelastustoimen osalta on kokonaispinta-ala, joka huomio hyvin kiireellisten pelastustehtävien tuottamisen koko pelastustoimen alueelle. Hyvinvointialueen rahoituksesta Pelastustoimen laskennallinen osuus on yhteensä vain 2,306 %. Pelastustoimen laskennallisesta rahoituksesta asukasmäärä muodostaa 65 prosenttia, asukastiheys 5 prosenttia ja riskitekijät 30 prosenttia. Riskiperusteisuuden painoarvo on liian pieni suhteessa tuotettaviin palveluihin, koska pelastustoimen palveluiden tulee ensisijaisesti vastata alueen riskejä.

Rahoituslain 23 § käsittelee Pelastustoimen riskikerrointa. Laissa määritellään liian yksityiskohtaisesti se, että rahoituksessa huomioidaan vain riskiluokka I ja II sekä riskikohteet vain, jos sijaitsevat muualla kuin riskiluokan I ja II alueilla. Riskiruudut, joilla on paljon asukkaita saavat rahoituksen sekä asukasmäärän että sen riskiruudun vaikutuksen perusteella. Vastaavasti ruudut, joissa on esimerkiksi suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavia laitoksia saavat rahoituksen vain riskiruudun perusteella, mutta eivät riskikohteen.

Rahoitusasetuksen 7§:stä on luonnosteltu uusi versio, jossa on huomioitu mm. Kymenlaakson pelastuslaitoksen sekä pelastuslaitosten riskianalyysityöryhmän ehdotuksia. Kaikilta osin ehdotuksia ei ole voitu huomioida, mm. rahoituslain liian yksityiskohtaisen sääntelyn vuoksi. Erityistä huomiota vaativien riskikohteiden listaa on lyhennetty ja selkeytetty työryhmän ehdotusten mukaisesti.

Rahoituslakia tulisi muuttaa niin, että riskikohteiden ja ruutujen rahoituksen sääntely olisi mahdollista rahoitusasetuksessa. Riskikohteiden ja riskiruutujen tulisi olla eriytettynä toisistaan. Nykyiseen laskentamalliin tämä voitaisiin haluttaessa sovittaa niin, että yksi riskikohde nostaisi hyvinvointialueen rahoituksen määrää riippumatta siitä, minkä luokan riskiruuduissa kohteet sijaitsevat. Myös III ja IV riskiruudut aiheuttavat pelastustoimelle kustannuksia. Tämän hetkisestä lain ja sen perusteella annetun asetuksen muotoilusta saa kuvan, että vain I ja II ruudut aiheuttavat pelastustoimelle kustannuksia. Riskiluokan I, II ja III ruutujen määrät pelastustoimialueilla tulisi huomioida laskentamallissa, kuitenkin siten, että ne kaikki saisivat erilaisen painokertoimen.

Hyvinvointialueen rahoitus säilyisi ensimmäisenä toimintavuotena nykyisellä tasolla. Nyt julkistetussa rahoituslaskelmassa Kymenlaakson pelastuslaitoksen laskennallinen rahoitus laskisi vuoteen 2030 mennessä noin 2 milj. euroa eli -12 €/asukas noin 12 % nykyisestä kustannustasosta. Vastaavasti koko Kymenlaakson hyvinvointialueen vuosittainen rahoitus laskisi nykytilanteeseen verrattuna vuoteen 2030 mennessä -110 €/asukas noin 3 %. Rahoituksen kohdentuminen pelastustoimelle on annettu maakunnan päätettäväksi, jolloin pelastustoimen todellisen rahoitusosuuden päättää kukin hyvinvointialue itse. Kuitenkaan nykyistä palvelutasoa ei voitaisi säilyttää, jos pelastustoimen rahoitus vähenisi 12 % laskelman mukaisesti.

Kun tehdään päätöksiä alueen palvelutasosta valtakunnallisia määräyksiä ja ohjeita noudattaen, niin myös rahoitustason tulisi olla alueen päätettävissä eli verotusoikeus tulisi siirtää hyvinvointialueille mahdollisimman nopeasti niiden aloittaessa. Uudistuksen tavoitteiden mukainen kustannustehokkuuden vaatimus kyetään toteuttamaan nykyisellä hallintomallilla kuten myös perustettavalla hyvinvointialuemallilla.

Pelastustoimi on oma erillinen, sosiaali- ja terveystoimen kanssa rinnakkainen toimiala. Tämä tulisi lain perusteluiden lisäksi kirjata myös itse lakiin.

Paloasemien kannalta esitetty vuokramalli 3 + 1 vuoden siirtymäajalla on aivan liian lyhyt. Paloasemia ei tule jäämään muutoksessa tyhjäksi, koska nykyisen hallitusohjelman tavoitteessakin on palvelutason ja paloasemaverkoston säilyminen ennallaan.

Synergiasyistä uudistuksessa tulee varmistua siitä, että pelastuslaitos voi jatkossakin toimia kiireellisen ensihoito- ja ensivastepalvelun tuottajana. Synergiaetu liittyy erityisesti suuronnettomuusvalmiuteen ja varautumiseen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Kymenlaaksossa myös varautumisen maakunnallisella yhteistyöllä on pitkät ja toimivat perinteet. Yhteisen varautumisen hoitamiseksi vuonna 2012 perustettu maakunnallinen foorumi Kymen Turva on osoittanut toimivuutensa myös koronaviruspandemian osalta yhteisen tilannekuvan kokoamisessa sekä välittämisessä. Nykyisessä uudistuksessa ei ole otettu kantaa maakunnan yhteisen varautumisen tehtävien hoitamisesta, joka olisi hyvä lisätä lakiin.

Pelastuslaitoksen tärkein yhteistyökumppani on alueen kunnat. Kunnat huolehtivat alueittensa palveluista ja niin tekevät myös pelastuslaitokset huolehtiessaan palveluista alueensa asukkaille, yrityksille, yhteisöille ja liikenteelle. Päätettäessä pelastustoimen palvelutasosta tulee kuntia kuulla palvelutasopäätösprosessissa.

Pelastusjohtaja Vesa Parkko

Kymenlaakson pelastuslaitos